

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av vallagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av vallagen (RP 101/2017 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- valdirektör Arto Jääskeläinen, justitieministeriet
- verksamhetsledare Tina Strandberg, Suomi-Seura ry
- parlamentssekreterare Sini Castrén, utlandsfinländarparlamentet
- professor Mikael Hidén
- professor Olli Mäenpää
- minister Lauri Tarasti.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att vallagen ändras så att sådana röstberättigade finländare som är permanent bosatta utomlands och andra röstberättigade som vid tidpunkten för ett val tillfälligt bor eller vistas utomlands ska få rätt att rösta i allmänna val från utlandet per brev. Införande av brevröstning omintetgör inte möjligheten enligt gällande lag att rösta på förhand utomlands vid de beskickningar och deras verksamhetsställen som fastställs genom förordning av statsrådet.

Lagen avses träda i kraft den 1 november 2018 och den ska tillämpas första gången vid riksdagsvalet år 2019.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I 14 § i grundlagen föreskrivs det om rösträtt och rätt till inflytande. Varje finsk medborgare som har fyllt arton år har enligt paragrafens 1 mom. rätt att rösta i statliga val och folkomröstningar. Paragrafens 2 och 3 mom. innehåller bestämmelser om rätt att rösta i val till Europaparlamentet och kommunalval.

Betänkande GrUB 3/2017 rd

Enligt 4 § i vallagen ska val förrättas genom att det anordnas förhandsröstning och röstning på valdagen. Förhandsröstningsställen i utlandet är enligt lagens 9 § 1 mom. 2 punkt de finska beskickningar och deras verksamhetsställen som bestäms genom förordning av statsrådet.

Regeringen föreslår i propositionen att 4 § kompletteras med en bestämmelse om ett nytt röstningsförfarande, brevröstning. Enligt den föreslagna nya 66 a § i vallagen får röstberättigade som inte har hemkommun i Finland och andra röstberättigade som bor eller vistas utomlands under hela förhandsröstningsperioden och på valdagen rösta per brev från utlandet. Bestämmelserna om att införa brevröstning finns i det föreslagna 5 a kap. i vallagen.

Trots det relativt begränsade tillämpningsområdet för bestämmelserna anser grundlagsutskottet att möjliggörandet av brevröstning är en principiellt betydande förändring som också kan ha konsekvenser för valhemligheten.

Bestämmelser om hemliga riksdagsval finns i grundlagens 25 §. Valhemligheten gäller av hävd också andra val, och vallagen anger ett flertal åtgärder som ska trygga bevarandet av den. Förutom att valhemligheten har betydelse som rättighet för den som röstar, ligger det dessutom i statens intresse att vid ett val få fram folkets sanna vilja som är oberoende av påtryckning.

I dag vilar ansvaret för att valhemligheten förverkligas i hög grad på valmyndigheten. Vid brevröstning är valmyndigheten inte närvarande vid röstningen och kan alltså inte övervaka denna. Regeringen bedömer i propositionen (s. 17) att brevröstningen kan medföra olika risker för valhemligheten. En röstande kan till exempel bli föremål för påtryckning, visa en röstningsanteckning för någon annan eller göra en röstningsanteckning i stället för någon annan.

Grundlagsutskottet anser att de risker som hänför sig till valhemligheten bör beaktas och understryker valhemlighetens centrala betydelse (se också GrUB 3/2013 rd, s. 1). Vallagen föreslås emellertid bli kompletterad med reglering som är av betydelse när det gäller att bevara valhemligheten och förhindra osaklig påverkan. I 66 d § i vallagen föreslås det att två utomstående personer ska vara närvarande när röstningen förrättas. De ska genom att underteckna följbrevet för brevröstning intyga att röstningen skett med respekt för valhemligheten och valfriheten. Grundlagsutskottet anser att ett sådant krav är lämpligt för att trygga valhemligheten, även om förfarandet inte garanterar valhemligheten på samma sätt som röstning på ett röstningsställe. Av betydelse är också att den som röstar utomlands har möjlighet att välja mellan röstning på ett förhandsröstningsställe och brevröstning (se också GrUB 4/2006 rd, s. 2).

Tekniska svårigheter med röstningen, till exempel att det närmaste röstningsstället är för långt borta, är enligt propositionen (s. 6) en av de viktigaste orsakerna till det låga valdeltagandet bland dem som är bosatta utomlands. Brevröstning bedöms i betydande grad underlätta röstningen för de röstberättigade som bor eller vistas utomlands och som vill rösta i allmänna val i Finland men som har lång väg till närmaste beskickning som är förhandsröstningsställe. Förslaget gör det således lättare för dem att faktiskt utöva rösträtten och rätten till inflytande, vilket är relevant med tanke på 14 § i grundlagen (se också GrUB 4/2006 rd, s. 2).

Enligt propositionsmotiven (s. 6—7) tillämpar ett stort antal länder med motsvarande rättssystem som Finland brevröstning för personer som bor eller vistas utomlands. Brevröstningen kan såle-

Betänkande GrUB 3/2017 rd

des anses som ett allmänt godtaget och synnerligen vanligt röstningsförfarande. De eventuella riskerna med förfarandet har i allmänhet inte ansetts utgöra något hinder för att använda brevröstning.

Grundlagsutskottet anser att det mål i lagförslaget som hänför sig till att främja rösträtten och rätten till inflytande är viktigt. En annan viktig sak är att när brevröstning blir möjlig förbättras jämlikheten för dem som bor eller vistas utomlands med avseende på utövandet av rösträtten. De risker som hänför sig till bevarandet av valhemligheten är enligt utskottet inte sådana att de skulle förhindra bestämmelser av den typ som nu föreslås.

Sammantaget anser grundlagsutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar. Utskottet anser ändå att det är viktigt att man följer genomförandet av brevröstningen och utvärderar den särskilt med tanke på valhemligheten.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 101/2017 rd utan ändringar.

Helsingfors 10.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Annika Lapintie vänst
vice ordförande Tapani Tölli cent
medlem Maria Guzenina sd
medlem Anna-Maja Henriksson sv
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Ilkka Kantola sd
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Markus Lohi cent
medlem Ville Niinistö gröna
medlem Wille Rydman saml
medlem Ville Skinnari sd
ersättare Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsrad Liisa Vanhala.